

ORTAOKULLARDA MADDİ İHTİYAÇLAR VE BU İHTİYAÇLARIN GİDERİLME YOLLARININ OKUL YÖNETİCİLERİNİN GÖRÜŞLERİNE GÖRE İNCELENMESİ

Mesut GÜREL¹ Salih SARIŞIK²

Makale Bilgisi	Özet
Makale Türü Araştırma Makalesi	Araştırmanın temel amacı, ortaokullarda görevli okul müdürlerinin görüşleri alınarak ortaokulların mali kaynak gerektiren ihtiyaçlarını belirlemek, bu ihtiyaçlarının giderilmesi için gerekli olan mali kaynakların nasıl elde edildiğini tespit etmek ve okulların mali ihtiyaçlarının karşılanmasında okul müdürlerinin çözüm önerilerini belirlemektir.
<i>Makale Geçmişi:</i>	Araştırmanın çalışma grubunu 20 ortaokul müdürü oluşturmaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim deseni kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından geliştirilen “yarı yapılandırılmış görüşme formu” kullanılmıştır. Görüşme formunda yer alan soruların, görüşme amacına uygun olup olmadığını belirlemek amacıyla, uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzmanlardan gelen öneriler ve eleştiriler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin çözümlemesinde içerik analizinden yararlanılmıştır. Araştırma verileri incelendiğinde elde edilen bulgular doğrultusunda ortaokullarda mali kaynak gerektiren ihtiyaçlar 8 ana başlıkta toplanmıştır. Bu ihtiyaçlardan en çok bakım ve onarım ihtiyaçları belirtilmiştir. Okul müdürlerinin mali kaynak gerektiren ihtiyaçları giderme yolları da 4 ana başlıkta toplanmış en çok velilerden gelen bağışlar belirlenmiştir. Ortaokullarda elde edilen mali kaynakların okulun ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.
Başvuru 17.01.2022	
Kabul 30.05.2022	
<i>Anahtar Kelimeler:</i>	
Ortaokul, Okul yöneticisi, Mali kaynak,	

EXAMINATION OF FINANCIAL NEEDS IN SECONDARY SCHOOLS AND THE WAYS TO MEET THESE NEEDS ACCORDING TO SCHOOL HEADQUARTERS' OPINIONS

Article Information	Abstract
Article Type Research Article	The main goal of the research is to determine the financial needs of secondary schools by taking the opinions of the school principals in charge, how the financial resources required to meet these needs are obtained, and the solution offers of the school principals in meeting the financial needs of the schools. The study group of the research consists of 20 secondary school managers. Phenomenology design, one of the qualitative research methods, was used in the research. A "semi-structured interview form" developed by the researcher was applied as a data collection tool. Expert opinion was asked to determine whether the questions in the interview form were suitable for the interview. Necessary corrections have been made following the suggestions and criticisms from the experts. Content analysis was employed to analyze the data obtained through the research. As the research data is examined, the needs demanding financial resources in secondary schools are gathered under 8 main titles by the findings obtained. Among these needs, <u>maintenance and repair expenses</u> were highlighted the most. The ways implemented by the school principals to meet the needs demanding financial resources were gathered under four main titles and donations from the parents were also determined. It has been concluded that the financial resources obtained in secondary schools are insufficient to supply the school requirements.
<i>Article History:</i>	
Received 17.01.2022	
Accepted 30.05.2022	
<i>Keywords:</i>	
Secondary school, School administrator, Financial resource,	

Kaynakça Gösterimi: Gürel, M., & Sarışık, S. (2022). Ortaokullarda maddi ihtiyaçlar ve bu ihtiyaçların giderilme yollarının okul yöneticilerinin görüşlerine göre incelenmesi. *Eğitim Yönetimi ve Politikaları Dergisi*, 3(1), 12-21.

¹ Ministry of Education, mesut.gurel@hotmail.com, orcid id: 0000-0002-0783-

² 2403Ministry of Education, slh040@gmail.com, orcid id: 0000-0002-6506-2830

GİRİŞ

Eğitim, kişilerin ve devletlerin gelişmesinde çok önemli rolü olan, devletlerin ekonomik kalkınmasını etkileyen, toplumların sahip oldukları kültürel mirasları ve değerleri koruyarak gelişmesini sağlayan ve gelecek kuşaklara aktaran, vazgeçilemeyen ve önceliği değiştirilemeyen bir süreçtir (Karaaslan, 2005). Toplumlar için bu denli öneme sahip olan bu sürecin çok dikkatli bir şekilde ele alınıp incelenmesi ve sağlıklı bir şekilde yönetilmesi doğru olacaktır.

Konu ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde ekonomik kalkınmalarının hızlı olduğu görülen ülkelerde, eğitim sistemlerinin geliştiği ve yönetim süreçlerinin sağlıklı ilerlediği görülmüştür. Bu nedenle devletlerin eğitim sistemlerinin gelişmesi için her zamankinden daha fazla ekonomik kaynak bulmaları gerekmektedir. Bunun nedeni ise eğitim bir devletin yatırım yapması gereken alanların başında gelmesidir. Bir devlet için eğitime yapılan yatırım göz önüne alındığında, gelecek için en karlı yatırım olduğu söylenebilir. Çünkü devletlerin gelişmesi ve bireylerin sağlıklı bir şekilde eğitilmesi bu yatırımın sonucudur (Ada ve Küçükali, 2011).

Özçelik (2007) ortaöğretim okullarının finansman kaynaklarının okul yöneticilerinin görüşlerinden yola çıkarak belirlenmesi ile ilgili çalışmasında bir ülkenin eğitim sistemine verdiği önemin, eğitim için ayrılan ödenek tutarı ile doğru orantılı olduğunu belirtmiştir. Buna bağlı olarak bazı gelişmekte olan ülkelerin eğitim seviyelerindeki yükselişin, ekonomik, sosyal ve kültürel olarak ülkelerin büyümesindeki hızlanma ile birlikte artacağı düşünülmektedir. Farklı bir açıdan düşünüldüğünde, toplumun eğitim seviyesinin artırılmasının, ekonomideki belirlenen büyüme seviyesine ulaşmada oldukça önemli olduğu düşünülmektedir (Çakmak, 2008).

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler sahip olduğu sınırlı kaynakların kullanımını ülkenin öncelikli ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak planlamalıdır (Meriç, 1998). Önceliklerin başında eğitim alanı olduğu düşünüldüğünde gerektiği kadar ödenek ayrılmaması bu gelişmekte olan ülkelerin gelişmesini ve büyümesini olumsuz yönde etkilemektedir. Türkiye’de eğitim alanına kaynak devlet tarafından sağlanmaktadır. Eğitim verilen her kademe devlet tarafından kaynak aktarıldığı ve eğitimde meydana gelen aksaklıkların sebebi olarak kaynakların yetersiz olduğu söylenmektedir. Toplum tarafından verilen eğitimin “ücretsiz” olarak sağlandığı bilirse de devlet okullarında eğitimin özel mali kaynaklar ile devam ettirildiği bilinmektedir (Güvence, 2008). Özel mali kaynak olarak belirtilen kaynakların, okullarda eğitim alan öğrencilerin adına ebeveynlerinin yapmış oldukları ödemeler ve direkt olarak okullarda harcanmak üzere yapılan özel bağışlardır. Devletin okullara eğitim ihtiyacı için gönderdikleri kaynaklar ise bütçeden eğitim için ayrılan pay, il özel idaresinden ayrılan pay ve köylerdeki muhtarlık bütçesi ve diğer kaynaklar oluşturmaktadır. Bu durumda devletin aktardığı ödeneklerin okulların ihtiyacını karşılamadığı görülmektedir.

Türkiye’de eğitim sistemine ayrılan ödeneğin büyük bir bölümünün devlet tarafından sağlanması ve bu ödeneğin ihtiyacı yeteri kadar karşılamaması okul müdürlerini farklı kaynaklardan ödenek temin etme yoluna yönlendirmiştir. Bu kaynakların oluşturulmasında öğrenci ebeveynlerinin zorunlu olarak okul bütçesine katkı sağlaması gerekliliğini meydana getirebilmektedir. Ancak bu durum bazı ebeveynleri ekonomik anlamda zor duruma düşürebilmektedir. Bu durumda maddi kaynakların sınırlı olması, okullardaki eğitimin kalitesinin istenildiği düzeyde olmadığını göstermektedir (Özçelik, 2007).

Bu araştırmanın temel amacı, okul müdürlerinin görüşleri alınarak ortaokulların mali kaynak gerektiren ihtiyaçlarını belirlemek, bu ihtiyaçlarının giderilmesi için gerekli olan mali kaynakların nasıl elde edildiğini tespit etmek ve okulların mali ihtiyaçlarının karşılanmasında okul müdürlerinin çözüm önerilerini belirlemektir.

Ortaokullarda karşılaşılan mali problemlerin, okulun ve eğitimin kalitesi ile birlikte verimliliği düşüldüğünde olumsuz durumların meydana gelebileceği, öğrencilerin akademik olarak olumsuz yönde etkileneceği göz önüne alındığında okulların mali kaynaklarının yönetiminin oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Alan yazın incelendiğinde bu konu ile alakalı çalışmaların fazla olmadığı görülmektedir. Bu sebeple ortaokulların mali kaynakları ile ilgili yapılacak olan bilimsel araştırmalar ile tartışılması, okullarda meydana gelen sorunlara çözüm önerileri getirilmesi ve konuya farkındalık oluşturması açısından çalışmanın oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Yine Türkiye’de eğitim sisteminin belirli aralıklara değişime uğraması göz önüne alındığında uygulanan sistemlerde ortaokullarda mali ihtiyaçların genellikle karşılanmadığı görülmektedir. Konu ile ilgili araştırmalar incelendiğinde, okul müdürlerinin uğraşları ile elde edilen mali kaynakların, okulun fiziksel ihtiyacını karşılamış olsa da eğitim sürecini olumsuz yönde etkilediği görülmüştür (Kayıkçı, 2014). Kayıkçı (2014) çalışmasında, okulların buldukları çevreye bağlı olarak ekonomik durumun iyi olduğu okullarda öğrencilerin daha iyi eğitim ve sosyal etkinlikler aldığı, durumun tam tersi olarak ekonomik durumu zayıf olan çevredeki okullarda eğitim gören öğrencilerin imkanlarının kısıtlı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Toplumda oluşan algıya göre okullarda meydana gelen bu ekonomik farklılıktan kaynaklanan durumun sorumlusu okul müdürüdür. Okul müdürleri eğitim ve öğretim sürecini etkili bir şekilde yönetip toplumda oluşan bu algıyı değiştirmeye çalışırken aynı algının üst yönetim kademelerinde oluşması bu süreçte okul müdürlerinin yönetim niteliğini olumsuz yönde etkilemektedir (Zoraloğlu, Şahin ve Fırat, 2004). Üst yönetim kademelerinde oluşan bu algı okul müdürlerinin görev ve sorumlulukları ile ilgili yeni sorular oluşmasına sebep olmuştur. Bu bağlamda

okul müdürlerinin görevi ile ilgili; okulun eğitim ve öğretim sürecini kontrol edip, eğitimin kalitesini yükseltmek mi? yoksa okula mali kaynak temin ederek okulun ve öğrencilerin eğitimi için gerekli olan ihtiyaçları karşılamak mı? soruları ortaya çıkmaktadır. Meydana çıkan bu soruya cevap aramak niteliğinde araştırmanın önemli sonuçlarının oldukça önemli olduğu düşünülmektedir.

Problem Cümlesi

Ortaokullarda görev yapan müdürlerin okullarda mali kaynak gerektiren ihtiyaçlar ve karşılama yolları ile ilgili görüşleri nelerdir?

Alt Problemler

1. Ortaokullarda mali kaynak gerektiren ihtiyaçlar nelerdir?
2. Ortaokullarda mali kaynak gerektiren ihtiyaçların okul yöneticileri tarafından giderilme yolları nelerdir?
3. Ortaokullarda okulun mali kaynaklarının okulun ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik durumları nelerdir?
4. Okul müdürlerinin mali kaynak gerektiren okul ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik önerileri nelerdir?

YÖNTEM

Bu çalışma Sakarya Üniversitesi Eğitim Araştırmaları ve Yayın Etik Kurulu 11.01.2022 tarihli ve 03 sayılı toplantısında 24 nolu kararla yayın etiği açısından uygun görülmüştür.

Araştırmanın Yöntemi

Nitel araştırma yöntemi ile gerçekleştirilen araştırmada olgu bilim deseni kullanılmıştır. Olgu bilim (fenomenoloji) yaklaşımı ile “Farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanma” durumu ifade edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Çalışma Grubu

Çalışma grubunun belirlenmesinde “amaçlı örneklem” yöntemlerinden “ölçüt örneklemeden” yararlanılmıştır. Bu örnekleme yöntemindeki temel anlayış, önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu çalışma da Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı ortaokullarda görev yapan müdürler ölçüt olarak alınmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Sakarya ilinde görev yapan 20 ortaokul müdürü oluşturmaktadır. Çalışma grubunu oluşturan okul müdürlerinin 2’i kadın, 18’i erkektir. Okul müdürleri farklı ilçelerden seçilerek çeşitlilik sağlanmıştır. Görüşmeye katılan okul müdürlerinin yaş aralığı en çok 40-50, kıdem yılı en çok 1-10 ve okulların sosyo-ekonomik düzeyi en çok orta düzeyli olarak belirlenmiştir. Araştırmaya katılan okul müdürlerinin demografik bilgilerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Katılımcılara ait demografik özellikler

Kişisel Özellikler	F (frekans)	% (yüzdeler)
Cinsiyet		
Kadın	2	10
Erkek	18	90
Mesleki deneyim		
1-10 yıl	12	60
11-20 yıl	5	25
21-30 yıl	3	15
Okulun Sosyo-Ekonomik Çevresi		
Düşük düzey	7	35
Orta düzey	13	65
Yüksek düzey	0	0
Yaş		
30-40 yaş	6	30
41-50 yaş	9	45
51 ve üzeri	5	25

Veri Toplama Aracı

Araştırmada okul müdürlerinin mali kaynak gerektiren okul ihtiyaçları ile bu ihtiyaçları giderme yollarını belirlemek ve okula mali kaynak sağlama konusunda diğer okul müdürlerine önerdikleri çözüm yollarını belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu geliştirilmiştir. Görüşme sorularının hazırlık aşamasında literatür incelenerek ilgili alt problemleri en iyi şekilde ifade edecek dört adet açık uçlu soru araştırmacı tarafından hazırlanarak görüşme formuna yazılmıştır. Okul müdürleri için hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formunu incelemek üzere uzman görüşüne başvurulmuştur. Açık uçlu araştırma soruları “araştırmacıya incelemek istediği olguya esnek ve açık uçlu bir yaklaşımla ele alma olanağı sağlar” (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Yapılan görüşmeler okul müdürlerinin okullarına gidilerek yaklaşık 40 dakika süre ile yapılmıştır. Görüşme sırasında okul müdürleri kendilerine sorulan 4 sorunun tamamına cevap vermiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler, betimsel analiz ve içerik analizi yöntemleri ile analiz edilmiştir. Betimsel analizde daha önceden belirlenen çerçeveye uygun bir şekilde veriler kategorize edilmektedir. Bu çerçeve, görüşme soruları ile oluşturulabilmektedir. İçerik analizinde elde edilen verilerden oluşturulan kodlamalar yoluyla temalar/kategoriler oluşturulmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırmada verilerin elde edildiği görüşme sorularından bazıları betimsel analiz, bazıları ise içerik analizinin yapılmasını gerektirmiştir. Betimsel analiz, analiz için bir çerçeve belirleme, belirlenen çerçeveye göre verileri işleme, elde edilen bulguları tanımlama ve bulguları yorumlama olmak üzere dört aşamadan oluşmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırmada betimsel analiz için görüşme formunda yer alan sorulardan çerçeve oluşturulmuştur. Veri analizi sonucunda elde edilen veriler bulgular kısmında tablolar şeklinde gösterilmiştir. Tablolarda aynı müdürlerin görüşlerine farklı kodlamalarda yer verilmiştir. Tablolarda ve doğrudan alıntılarda müdürler M1, M2,... şeklinde belirtilmiştir.

BULGULAR

Bulgular ve ilgili yorum, araştırma alt problemlerinin düzenlenişindeki sıraya uyarak verilmiştir.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.

Araştırmanın birinci alt problemi “Ortaokullarda mali kaynak gerektiren ihtiyaçlar nelerdir?” biçiminde düzenlenmiştir.

Bu alt probleme yanıt bulmak amacıyla katılımcılara yöneltilen ortaokullarda mali kaynak gerektiren ihtiyaçlar nelerdir? sorusuna ilişkin bulgular Tablo 2 ‘de belirtilmiştir.

Tablo 2: Ortaokullarda Mali Kaynak Gerektiren İhtiyaçlar

Kategori	İhtiyaçlar	f	%
1 Bakım/Onarım Giderleri	Boya, boya fırçası, boya için işçilik ücreti, kapı kolu, pano, piriz, pencere camı ve pencere fitili, yeni açılan derslik ve ünitelerin donanımı, elektrik, su ve doğalgaz sistemlerinin bakım ve onarımı gibi ihtiyaçlar	20	100
2 Temizlik malzemeleri	Deterjan, sabun, yüzey temizleyici, çamaşır suyu, yer parlatici, çöp kovası, çöp poşeti, paspas, el bezi, tuvalet kağıdı, çekpas, temizlik kovası, temizlik fırçası gibi ihtiyaçlar	17	85
3 Yardımcı personel istihdamı	Eğitim öğretim dışında kalan yardımcı personel ihtiyaçları	15	75
4 Kırtasiye malzemeleri	Fotokopi kâğıdı, fotokopi makinesi, fotokopi makinesini bakım ve onarımı, toner, tahta kalemi, tebeşir, toplu iğne, raptiye, ataç, zımba teli, muhtelif dosyalar, sınıf defterleri, diğer evraklar için defterler gibi ihtiyaçlar	13	65

5 Etkinlik/Organizasyon giderleri	Organizasyon hizmetlerini yürütmek için ihtiyaç duyulan malzeme ve ekipmanlar, süslemeler, çiçek, peçete, çikolata, kolonya, araç temini gibi ihtiyaçlar	9	45
6 Bilişim ve Donanım İhtiyaçları	Bilgisayar, bilgisayar parçaları, yazıcı, projeksiyon makinesi, projeksiyon makinesinin bakım ve tamiri, projeksiyon perdesi, ses sistemi ve mikrofon, pil, kamera gibi ihtiyaçlar	8	40
7 Ders araç-gereç alım giderleri	Sıra, masa, harita, laboratuvar malzemeleri gibi ihtiyaçlar,	7	35
8 Ödül/Hediye/öğrenci ihtiyaçları giderleri	Öğretmenler günü kutlamaları, başarılı öğrencilerin motivasyonu bağlamında ödüllendirilmesi, eğitim programı çerçevesinde düzenlenen yarışmalar sonucu alınan hediyeler gibi ihtiyaçlar	3	15

Tablo 2 incelendiğinde ortaokullarda mali kaynak gerektiren ihtiyaçlar 8 ana başlıkta toplanmaktadır. Bu ihtiyaçlardan görüşmeye katılan okul müdürleri en çok (n=20) % 100 oranında yani katılımcıların tamamı bakım ve onarım giderlerinin olduğunu belirtmişlerdir. Diğer ihtiyaçların sırayla (n=17) % 85 oranında temizlik malzemeleri, (n=15) % 75 oranında yardımcı personel istihdamı, (n=13) % 65 oranında kırtasiye malzemeleri, (n=9) % 45 oranında etkinlik ve organizasyon giderleri, (n=8) % 40 oranında bilişim ve donanım ihtiyaçları, (n=7) % 35 oranında ders araç-gereç alım giderleri ve (n=3) % 15 oranında ödül, hediye ve öğrenci ihtiyaçları giderleri olduğu görülmektedir. Görüşmeye katılan okul müdürlerinin bazılarının ortaokullarda mali kaynak gerektiren ihtiyaçlara yönelik belirttikleri ifadeler aşağıda belirtilmiştir.

M₁: “Okulun temizlik, güvenlik, genel bakım (tamirat, onarım vs.) eğitim materyali gibi ihtiyaçlar mali kaynak gerektirmektedir.”

M₁₅: “Temizlik, bakım onarım, sarf malzeme giderleri, materyal, araç-gereç, nakliye-ulaşım, bilişim ve donanım ihtiyaçları, yardımcı personel ihtiyaçları, velilerin gerekli yardımı yapmaması, okullara kamu ödeneğinin olmaması, beklenmedik giderler gibi durumlar ile karşılaşılmaktadır.”

M₁₈: “Ortaokullarda mali kaynak gereksinimini okulun her türlü kırtasiye masrafı olsun, okul içindeki elektrik, su doğalgaz tesisatının bakım onarımı olsun, okulun boyası, tamir ve tadilatı için olsun birçok bölümde sayılabilir. İlk ve en önemli olduğunu düşündüğüm temizlik materyallerinin ekipmanları önemli ihtiyaçlar arasındadır. Durumu olmayan öğrenciler ve eksikliklerinin tamamlanması da okul ihtiyaçlarının başında sayılabilir.”

M₂₀: “Temizlik hizmetlisi ihtiyacı, onarım ve bakım ihtiyaçları, kırtasiye ihtiyaçları, sosyal etkinlikler ihtiyaçları, temizlik malzemesi ihtiyaçları, ders araç ve gereçleri ihtiyaçları ve cihaz ihtiyaçları olarak sıralanabilir.”

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.

Araştırmanın ikinci alt problemi “Ortaokullarda mali kaynak gerektiren ihtiyaçların okul yöneticileri tarafından giderilme yolları nelerdir?” biçiminde düzenlenmiştir.

Bu alt probleme yanıt bulmak amacıyla katılımcılara yöneltilen ortaokullarda mali kaynak gerektiren ihtiyaçların giderilme yolları nelerdir? sorusuna ilişkin bulgular Tablo 3 ‘de belirtilmiştir.

Tablo 3: Ortaokullarda Okul Müdürlerinin Mali Kaynak Gerektiren İhtiyaçları Giderme Yolları

Kategori	İhtiyaçları giderme yolları	f	%
1 Veli	Velilerin sene başında kayıt için ya da sene ortasında yaptıkları bağışlardan elde edilen gelirler,	17	85
2 Okulun kendi imkanları	Kantin gelirleri, Okul aile birliği faaliyetleri, Okul içinde yapılan sosyal faaliyetler, Öğrencilerin aldığı kaynak kitaplardan alınan paylar, Okula alınan fotokopi kağıdından alınan paylar, deneme sınavlarından alınan paralardan elde edilen gelirler,	13	65

3 Okulun sosyal çevresi	Hayırsever vatandaşlardan alınan gelirler, Çeşitli sivil toplum kurumlarından alınan yardımlar, Belediyeler, Kermesler, Mahalle muhtarları aracılığı ile elde edilen gelirler,	10	50
4 Okul idaresi ve yönetim	İl veya ilçe milli eğitim müdürlüklerinden gelen ödenekler	4	20

Tablo 3 incelendiğinde ortaokullarda okul müdürlerinin mali kaynak gerektiren ihtiyaçları giderme yolları 4 ana başlıkta toplanmaktadır. Bu ihtiyaçları giderme yollarından görüşmeye katılan okul müdürleri en çok (n=17) % 85 oranında velilerin yaptıkları bağışlar olduğunu belirtmişlerdir. Diğer ihtiyaçların sırayla (n=13) % 65 oranında okulun kendi imkanları, (n=10) % 50 oranında okulun sosyal çevresi ve (n=4) % 20 oranında okul idaresi ve yönetim olduğu görülmektedir. Görüşmeye katılan okul müdürlerinin bazılarının ortaokullarda mali kaynak gerektiren ihtiyaçları gidermeye yönelik belirttikleri ifadeler aşağıda belirtilmiştir.

M₂: “Mali kaynak gerektiren ihtiyaçlar okul aile birliği imkanları ölçüsünde çözülmeye çalışılmaktadır. Okul aile birliğinin imkanlarını aşan durumlarda ise hayırseverlerden, muhtarlıktan ve belediyeden yardım istenmektedir.”

M₆: “Okul aile birliği tarafından kiralananan kantinden gelen kira ve veli bağışları marifetiyle karşılanır.”

M₈: “Okul aile birliği faaliyetleri, kantin gelirleri, hayırsever yardımları, kermesler ve okul içinde yapılan faaliyetler, geziler, yerel yönetim ve sivil toplum kuruluşlarından alınan yardımlar.”

M₁₉: “Elektrik, su, telefon ve yakacak haricinde geri kalan tüm ihtiyaçlar okul aile birliğince toplanan bağışlar ve okulun yaptıkları etkinliklerden elde edilen gelirler ile karşılanmaktadır.”

M₂₀: “Küçük ihtiyaçlar okul aile birliklerince karşılanmakta ancak büyük ihtiyaçlar il ve ilçe Milli Eğitim Müdürlüklerince Bakanlık kanalı ile karşılanmaktadır.”

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular.

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Ortaokullarda okulun mali kaynaklarının okulun ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik durumları nelerdir?” biçiminde düzenlenmiştir.

Bu alt probleme yanıt bulmak amacıyla katılımcılara yöneltilen ortaokullarda okulun mali kaynaklarının okulun ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik durumları nelerdir? sorusuna ilişkin bulgular Tablo 4 ‘de belirtilmiştir.

Tablo 4: Ortaokullarda Okulun Mali Kaynaklarının Okulun İhtiyaçlarını Karşılama Durumu

Kategori	Mali kaynakların ihtiyaçları karşılama durumu	f	%
Okulun mevcut mali kaynaklarının, okul ihtiyaçlarını karşılamama durumu	Velilerden toplanan bağışlar, okulun kendi imkanları ile oluşturduğu mali kaynaklar, okulun sosyal çevresi aracılığı ile elde edilen kaynaklar ve yönetim kanalı ile okula aktarılan kaynakların okulun ihtiyaçlarını karşılamasında yeterli değildir.	20	100

Tablo 4 incelendiğinde ortaokullarda okulun mali kaynaklarının okulun ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik katılımcı görüşlerinin tamamı (n=20) ihtiyaçların karşılanmadığı yönünde olduğu görülmektedir. Görüşmeye katılan okul müdürlerinin bazılarının ortaokullarda mali kaynakların ihtiyaçları karşılamaya yönelik belirttikleri ifadeler aşağıda belirtilmiştir.

M₃: “Okulların mali kaynakları ihtiyaçları karşılamaya yeterli değildir. İş ve hizmet birimlerinin mali kaynak yetersizliği ile ya ertelendiği ya da vazgeçildiği durumlar yaşanmaktadır.”

M₈: “Kesinlikle yetersizdir. Okul yönetimlerinin mali yönden desteklenmemesi okulun işleyişinde birtakım sorunlara neden olmakta veya iyileştirmelerde gecikmeye neden olmaktadır. Yöneticiler istedikleri çalışmalarını yapamamaktadır.”

M₁₁: “Yetersizdir. Bu yetersizlik eğitim ortamının iyileştirilmesini sekteye uğratmakta, eğitim öğretimde farklı modeller teknikler uygulanması yönünde eksikliğe, okul bakım ve onarımında yetersizliğe neden olmaktadır.”

M₁₅: “Yeterli değildir. Tamir ve tadilatlarında, yakıt ve kırtasiye giderlerinde, eğitim öğretimde kullanılmak ve bu hizmetleri yürütmek için gerekli olan araç ve gereçlerin temin edilmesinde parasal sıkıntılar yaşanmakta ayrıca eğitimde özel sektörün payının artmasına sebep olmak ile birlikte, eğitimde fırsat ve imkan eşitliğini zedelemektedir. Tüm bu sorunların çözümünün okul müdürünün sorumluluğunda olması nedeni ile zorluklar yaşanmaktadır.”

M₂₀: “Okulun mali kaynakları kesinlikle yeterli değildir. İhtiyaçların karşılanmasında sorunlar yaşanmaktadır. Araç ve gereç temini, temizlik malzemelerinin alınması ve güvenli eğitim ortamının oluşturulmasına engel olmaktadır.”

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular.

Araştırmanın dördüncü alt problemi “Ortaokullarda okul müdürlerinin mali kaynak gerektiren okul ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik önerileri nelerdir?” biçiminde düzenlenmiştir.

Bu alt probleme yanıt bulmak amacıyla katılımcılara yöneltilen ortaokullarda mali kaynak gerektiren okulun ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik önerileriniz nelerdir? sorusuna ilişkin bulgular Tablo 5 ‘de belirtilmiştir.

Tablo 5: Ortaokullarda Okul Müdürlerinin Mali Kaynak Gerektiren Okul İhtiyaçlarını Karşılamaya Yönelik Önerileri

Kategori	Öneri
Veli	Velilerin okullara bakış açısının değiştirilmesi
Okul çalışmaları	Okul aile birliğinin çalışmalarının artırılması ve velilerin katılımı için toplantılar yapılması
Sosyal ilişkiler	Çevre işyerleri ile iyi ilişkiler kurma, Belediyelerden yardım alma, Muhtarlar aracılığı ile maddi kaynak bulma, Kardeş okul bulma, Sponsor firma bulma gibi çalışmalar
Yönetim	Bakanlık tarafından ortaokullara ödenek ayrılması ve düzenli olarak akarım yapılması

Tablo 5 incelendiğinde görüşmeciler öncelikli olarak veliler ile daha fazla iletişimde olunması gerektiğini ve velilerin okula karşı bakış açısının olumlu yönde değiştirilmesi gerektiğini, yapılan bağışların okul için öğrenci için yapıldığını velilere göstermenin önemli olduğunu vurgulamışlardır. Bununla birlikte okul aile birliğinin belirli aralıklar ile toplantılar yaparak velileri bilgilendirmeli ve motivasyon konuşmaları yapmalarının önemli olduğunu bu bağlamda okul aile birliği üyeleri seçilirken okulu temsil edecek yetenekte kişilerin seçilmesine dikkat edilmesi gerektiği konusuna dikkat çekilmiştir. Yine sosyal ilişkiler dikkate alınarak okul müdürlerinin daha etkin olarak süreci yönetmeleri gerektiği önerisinde bulunulmuştur. Görüşmecilerin büyük bir kısmı ortaokullara da liselerde olduğu gibi ödeneklerin gönderilmesi gerektiğini, okulun sosyal çevresine ve öğrenci sayısına göre düzenli olarak ödenek aktarılması gerektiğini önermiştir. Yapılan analiz sonucunda okul müdürlerinin okulun ihtiyaçlarını karşılamak yönünde mali kaynak bulma önerileri genel olarak 4 ana başlıkta toplanmıştır. Görüşmecilerin bu konu ile ilgili görüşlerinden bazıları aşağıda belirtilmiştir.

M₃: “Tabi ki öncelikler devlet liselerde olduğu gibi ortaokullarda da ödenek tahsis etmeli ve harcama birimleri oluşturmalıdır. Okul öğrenci mevcuduna göre tahsisat çıkarılmalı okul müdürünün veli ile olan bağış gibi küçük düşürücü durumlara son verilmelidir.”

M₆: “Okul aile birliği vasıtası ile olsa bile eğitimcilerin eğitim dışında özellikle yardım, bağış, para konularında veli ile münasebetinin olması eğitimci rolünü negatif yönde etkilemekte, olumsuz imaj oluşturmaktadır. Bu nedenle her okulun öğrenci sayısı, ihtiyaçları ve çevresel özelliği dikkate alınarak okula ait bir bütçe oluşturulmalıdır. Kurum yetkilileri çalıştıkları kurumların ihtiyaçlarını belirlenen bütçeden karşılamalıdır.”

M₁₈: “Öğrenci sayısına göre MEB tarafından okula aylık ödeme yapılması, velilerin okullardaki etkinliklere katılımının sağlanması, kayıt esnasında kayıt parası veya bağışların serbest olması, okul müdürlerinin ikna yeteneğinin fazla olması, okul aile birliğinin daha fazla etkinlik ve çalışma yaparak tüm velilerin katılımının sağlanması gibi çalışmalar yapılabilir.”

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu bölümde sonuçlar ve ilgili tartışma, araştırma alt problemlerinin düzenlenişindeki sıraya uyarak verilmiştir.

Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar.

Araştırmada ortaokullarda mali kaynak gerektiren ihtiyaçlara yönelik bulgulara göre okul müdürleri ortaokullarda mali kaynakların en çok harcandığı kalemleri bakım/onarım giderleri, temizlik malzemeleri, yardımcı personel istihdamı, kırtasiye malzemeleri, etkinlik/organizasyon giderleri, bilişim ve donanım ihtiyaçları,

ders araç/gereç alım ihtiyaçları ve ödül/hediye/öğrenci ihtiyaçları giderleri olarak 8 ana başlıkta belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan okul müdürlerinin mali kaynak gerektiren ihtiyaçlardan en çok bakım ve onarım giderlerini karşılamada sıkıntı yaşadıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Katılımcıların görüşlerine göre bunun nedeni sene başlarında ve dönem içerisinde yapılması zorunlu olan bakım ve onarım çalışmaları için mali kaynağın olmamasıdır. Okulların öğrenci sayılarına göre bina ve sınıf sayısı değişmektedir. Sınıf sayılarının fazla olması bakım ve onarım için gerekli maliyetin artmasına sebep olmaktadır. Altuntaş (2005) ilköğretim okullarının finansman ihtiyaçlarını karşılama düzeyleri konulu yapmış olduğu çalışmada, okul müdürleri, ilköğretim okullarının finansman sorunu olarak birinci sırada “büyük ve küçük bakım ve onarım giderleri” olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yolcu (2007) ise Türkiye’de ilköğretim finansmanının değerlendirilmesi ile ilgili çalışmada, okul müdürlerinin görevlerini yaparken karşılaştıkları sorunların başında, bütçe yetersizliği, yardımcı personel yetersizliği, okulların fiziki yapı ve donanım yetersizliği olduğu sonucuna ulaşmış ve okul müdürlerinin karşılaştıkları bu sıkıntıların görev yaptıkları okulun sosyo-ekonomik düzeyine göre değiştiğini bildirmiştir. Konu ile ilgili diğer bir çalışmada Yamaç (2010)’a göre ilköğretim okullarının finans kaynakları çalışmada, ilköğretim okullarının en önemli finans sorunları devletin okullara ödenek vermemesi, teknoloji masrafları, bağış yapılmaması, temizlik malzemesi giderleri, araç – gereç ihtiyacı/harcamaları ve bakım-onarım giderleri olarak belirlenmiştir. Literatürdeki bu bulguların araştırma ile uyumlu olduğu görülmektedir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar.

Araştırmada ortaokuldaki yıl içerisinde mali kaynak gerektiren durumların giderilmesinde okul müdürlerinin görüşleri doğrultusunda, gerekli kaynakların velilerden, okulun etkinlik, kermes, gezi gibi çalışmalarından, okulun sosyal çevresinden ve okul idaresi olarak yönetim tarafından karşılandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgular incelendiğinde okul idaresinin merkezi yönetim tarafından karşılanan mali ihtiyaçların büyük bir bölümünün velilerden ya da okul aile birliği aracılığı ile okulun sosyal çevresini oluşturan sivil toplum kuruluşları, belediye ya da hayırseverlerden karşılandığı söylenebilir. Örneğin okullarda yapılan etkinliklerin çoğunun kermes, gezi, kaynak kitap temini gibi çalışmaların velilerden mali kaynak temin edebilmektir. Çünkü yukarıda belirtilen okulun ihtiyaçlarını karşılamak için okul müdürünün bu çalışmaları yapmaları gerekmektedir. Bu durumun okulun eğitim-öğretim kalitesini olumsuz yönde etkilediği ve okul müdürlerinin durumdan rahatsız oldukları katılımcılar tarafından bildirilmiştir. Yolcu (2007) Türkiye’de ilköğretim finansmanının değerlendirilmesi ile ilgili çalışmada, okul yöneticilerinin ek kaynak sağlama konusunda velilerle karşı karşıya kalmaktan rahatsız oldukları sonucuna ulaşmıştır. Yine aynı çalışmada Yolcu (2007) ilköğretim okullarının finansının devlet bütçesinden, yerel yönetimler tarafından, veli katkısı sağlanarak, gönüllü bağışlar şeklinde karşılanması gerektiğini belirtmiştir. Açıl ve Yıldırım (2018) Ortaokulların finans kaynakları ve yönetiminde yaşanan sorunlara ilişkin yönetici görüşlerini incelediği çalışmada mali kaynaklara ihtiyaç olduğunda ortaokul müdürlerinin, okul bahçesinin ve okul salonunun çeşitli etkinlikler için kiralanmasından, okulda gerçekleştirilen sosyal faaliyetlerden, okul aile birliğinin desteklerinden gelen gelirlere başvurulduğu sonucuna ulaşmıştır. Yamaç (2010) çalışmada, okul müdürlerinin okula ek mali kaynak sağlama konusunda veliler ile karşı karşıya kalmaktan rahatsız oldukları sonucuna ulaşmıştır. Araştırmanın bulguları bu bulgularla paralellik göstermektedir.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar.

Ortaokullarda okulun mali kaynaklarının okulun ihtiyaçlarını karşılama durumlarına göre okul müdürlerinin görüşleri incelendiğinde ihtiyaçların karşılanmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcılar, velilerden toplanan bağışların, okulun kendi imkanları ile oluşturduğu mali kaynakların, okulun sosyal çevresi aracılığı ile elde edilen kaynakların ve yönetim kanalı ile okula aktarılan kaynakların okulun ihtiyaçlarını karşılamada yeterli olmadığını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan okul müdürlerine göre mevcut kaynakların yetersiz olması ve yönetim tarafından sağlanan kaynaklarında zamanında aktarılmaması okulları olumsuz yönde etkilediğini belirtmişlerdir. Özer, Demirtaş ve Ateş (2015) okulların mali durumlarına ve bütçe yönetiminde yaşanan sorunlara ilişkin müdür görüşleri ile ilgili yaptıkları çalışmalarında, okulların doğrudan mali desteği olmamasının okulun mali ihtiyaçların karşılanmasında en önemli sorun olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Hoşgörür ve Aslan (2014) ise okul örgütünün finansal kaynaklarının yönetimi sorunu konulu araştırmasında okulların mali kaynaklarının yetersiz olduğunda kendi kaynaklarını çeşitli yollarla yaratma çabası içinde olduğunu belirtmiştir. Bu bulguların araştırmayı desteklediği görülmektedir.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar.

Araştırmaya katılan okul müdürleri okula mali kaynak gerektiren okul ihtiyaçlarını karşılamak için veliler ile daha fazla iletişimde olunması gerektiğini ve velilerin okula karşı bakış açısının olumlu yönde değiştirilmesi gerektiğini, yapılan bağışların okul ve öğrenci için yapıldığını velilere göstermenin önemli olduğu katılımcılar tarafında önerilmiştir. Bununla birlikte okul aile birliğinin belirli aralıklar ile toplantılar yaparak velileri bilgilendirmesi gerektiği ve motivasyon konuşmaları yapmalarının önemli olduğunu bu bağlamda okul aile birliği üyeleri seçilirken okulu temsil edecek yetenekte kişilerin seçilmesine dikkat edilmesi gerektiği konusuna dikkat çekilmiştir. Yine sosyal ilişkiler dikkate alınarak okul müdürlerinin daha etkin olarak süreci yönetmeleri gerektiği

önerisinde bulunulmuştur. Görüşmecilerin büyük bir kısmı ortaokullara da liselerde olduğu gibi ödeneklerin gönderilmesi gerektiğini, okulun sosyal çevresine ve öğrenci sayısına göre düzenli olarak ödenek aktarılması gerektiğini önermiştir.

ÖNERİLER

Araştırma Sonuçlarına Yönelik Öneriler

- Okulların bakım/onarım, temizlik ve kırtasiye giderlerinin karşılanması için milli eğitim müdürlükleri tarafından öğrenci sayıları ve okulun sosyal çevresi dikkate alınarak ödenek sağlanabilir.

Gelecek Araştırmalara Yönelik Öneriler

- Bu çalışmada kullanılan ve 4 soru içeren görüşme formunun genişletilerek farklı problem alanlarının tespit edilmesi sağlanabilir.
- Çalışmanın çalışma grubu genişletilerek Türkiye'nin farklı coğrafi bölgeleri açısından analizler yapılabilir.
- Bu çalışmada okulun mali kaynaklarının yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun nedenlerinin detaylı bir şekilde araştırılacağı çalışmalar yapılabilir.
- Yapılan çalışmada çalışma grubunu sadece okul müdürleri oluşturmaktadır. Benzer çalışmalarda veliler de çalışma grubuna eklenebilir.

KAYNAKLAR

- Açıl, Y. ve Yıldırım, A. (2018). Ortaokulların finansman kaynakları ve yönetiminde yaşanan sorunlara ilişkin yönetici görüşleri. *International Human Science Research Congress*, 1(4), 2-10.
- Ada, Ş. ve Küçükali, R. (2011). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi (2. Baskı)*. Anı yayıncılık.
- Altuntaş Y. S. (2005). *İlköğretim okullarının finansman ihtiyaçlarını karşılama düzeyleri* (Yüksek lisans tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Çakmak, Ö. (2008). Eğitimin ekonomiye ve kalkınmaya etkisi. *Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 33-41.
- Güvence, S. (2008). *Küreselleşen Dünya'da kalkınma sürecinde AB'deki ve Türkiye'deki eğitim finansmanının karşılaştırılması*. (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Hoşgörür, V. ve Arslan, İ. (2014). Okul örgütünün finansal kaynaklarının yönetimi sorunu. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 91-102.
- Karaarslan, E. (2005). Kamu kesimi eğitim harcamalarının analizi. *Maliye Dergisi*, 149, 36-73.
- Kayıkçı, G. (2014). *İlköğretim kurumlarının mali kaynak sorunları ve okul müdürlerinin çözüm uygulamaları* (Yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Meriç, M. (1998). Türkiye'de yüksek öğretimde finansman sorunu. *D.E.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi*, 13(1), 49-66.
- Özçelik, U. (2007). *Ortaöğretim okullarının finansman kaynaklarının okul yöneticilerinin görüşlerinden yola çıkarak belirlenmesi* (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Özer, N., Demirtaş, H. ve Ateş, F. (2015). Okulların mali durumlarına ve bütçe yönetiminde yaşanan sorunlara ilişkin müdür görüşleri. *E-International Journal of Educational Research*, 6(1), 17-39.
- Yamaç, U. (2010). *İlköğretim okullarının finans kaynakları* (Yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (6.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yolcu, H. (2007). *Türkiye'de ilköğretim finansmanının değerlendirilmesi* (Doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Zoraloğlu Y. R., Şahin İ. ve Fırat N. Ş. (2004). İlköğretim okullarının finansal kaynak bulmada karşılaştıkları güçlükler ve okula etkileri. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 2(8), 4-17.